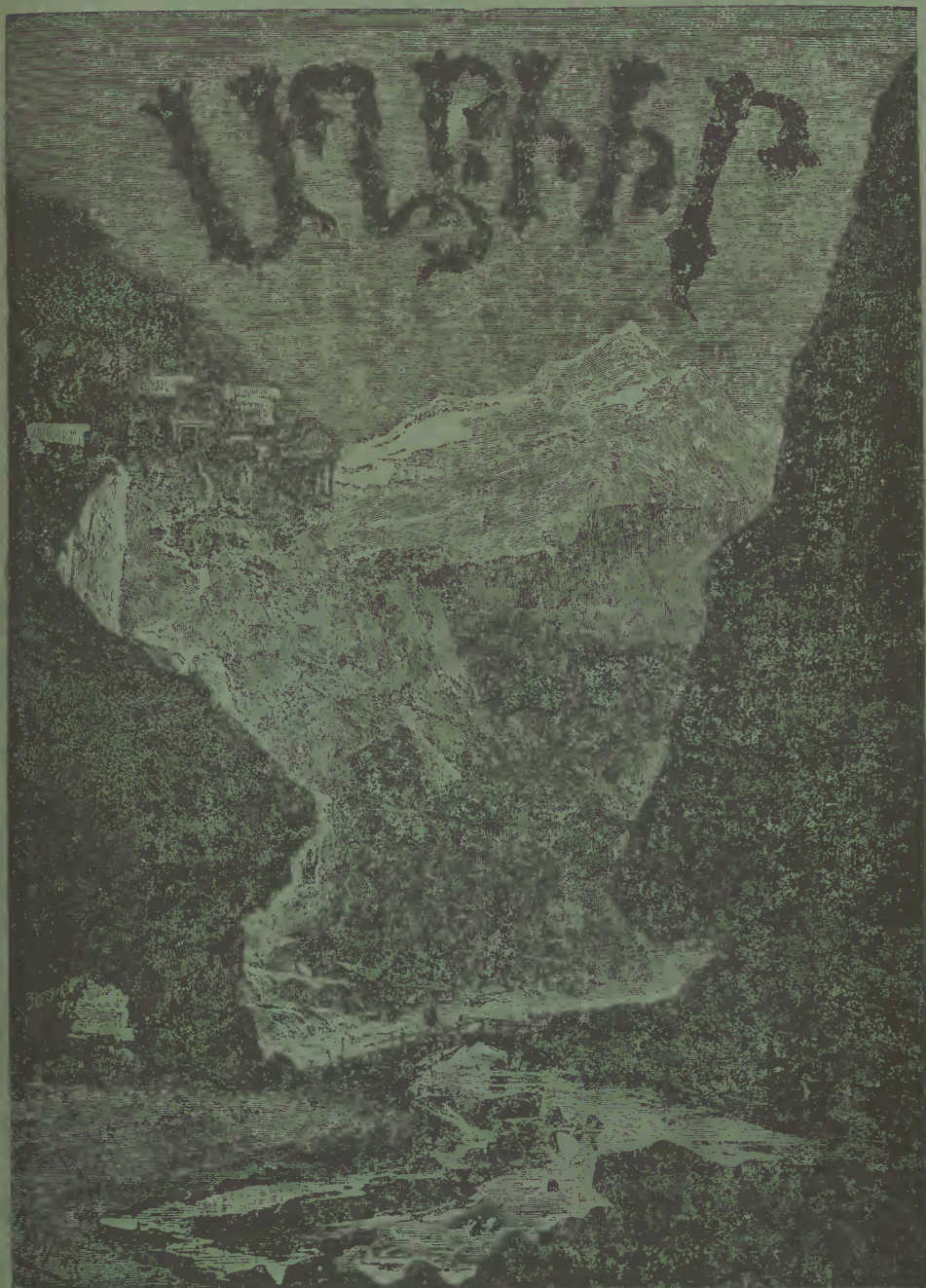

№ 7-8 XXXI ՅՈՒՆԻՍ-ՕԳՈՍՏՈՍ XXXI 1913

412

912

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՅՈՐԵԼԵԱՆ

1512

1912

ՏԱՌԵՐԻ ԳԻԻՏԻ 1500-ԱՄԵԱԿ

և ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 400-ԱՄԵԱԿ

ԱՂԲԻԻՐ-ՏԱՐԱԶԻ ներկայ 1913 թ. XXIV-րդ
պրէմիան՝ փառահեղ պատկերազարդ ԱԼԲՕՄ-
ԱԼՄԱՆԱԽ կուղարկւի բաժանորդներին հետե-
ւեալ №-ի հետ:

Ոչ բաժանորդների համար գինը 50 կ.
դպրոցների համար (մինչև սեպտեմբեր-
ի 30-ը պատւիրողների) 1000 հատը-
250 ռ., 500-ը—130 ռ., 100-ը—30 ռ.
50-ը—20 ռ., 25-ը 11 ռ., 10-ը—4 ռ. 50 կ.

ՎՃԱՐԸ ԿԱՆԽԻԿ.

ՎԵՐԱԴԻՐ ՎՃԱՐՈՎ պատուէրնե-
րին պէտք է աւելացնել 50 կոպէկ և պատուէրի
¹/₃-ականը ուղարկել կանխիկ:

Դիմել՝ Тугблес

Бюро Печати

Головин, пр., 41.

Երեսունմեկերորդ տարի

1913 № 7—8

Յուլիս—Օգոստոս

Նմրագիր-հրատարակիչ Տիգրան Նազարեան

✚ ԱՂԱՄ ՍԱՐԴԱՐԵԱՆ ՌԵՏՈՒՆԻ-ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ

Աղամ Սարգարեան-Արեւատեան

(† 1 յուլիսի 1913 թ. Թիֆլիս)

Տասնեակ հազար մանուկներ տասնեակ տարիների ընթացքում հրճել, ուրախացել, խաղացել են Աղամ Սարգարեանի զւարթ հանելուկներով, խնդիրներով: Քանի-քանի սերունդ է նա հասունացրել, մնալով ինքը հոգով միշտ պայծառ, ինչպէս մայիսեան արշալոյս: Սակայն մարմինը, այդ թոյլ, մեռնող էակը, օր-օրի վրայ հիւժուում էր, մինչև որ ժամանակն արաւ այն, ինչ բնութիւնը պահանջում էր: Մեռաւ Աղամ Սարգարեանի մահկանացուն, իսկ նա կը մնայ միշտ մեր մէջ, քանի որ կայ հայ մանուկ, հայ գիր, չարածճի հայ Արամներ և նրանց անգուսպ արկածներ:

Յարգանք մեր անմոռանալի հինաւուրց աշխատակից Աղամ Սարգարեանի յիշատակին:

Ներկայ 1913 թ. յուլիսի 1-ին, երկինք յաջաւ մանուկների բարեկամ և նրանց ղեկ Աղամ Սարգարեանը:

Զարուհի

Չ ի ն ե ռ ի ռ ա տ է ռ ը

(Նմանո ղու թիւն)

Երկու դրացի թագաւորութիւններ իրար հետ
պատերազմում էին երկար ժամանակ:

Վերջապէս մէկը յաղթում է միւսին և ներս
խուժում նրա երկիրը՝ ասպատակելու-աւերելու:

Յաղթուողների հպատակները~գիւղացի թէ
քաղաքացի թշնամու ահից գլուխնին կոր-
ցնում են: Փոխանակ որ միանան և մտածեն,
մի հնար գտնեն՝ ընդհանուր ուժով թշնամու
երեսը յետ դարձնեն իրանց երկրից զուրս
անեն նրանք՝ թողնելով տուն ու տեղ և ամեն
ինչ, վախկոտ նապաստակների պէս փախուստի
են դիմում:

Սակայն դրանցից մէկը չկամենալով իրա
ձին անտէր թողնել զաշտում, շտապում է նրա
մօտ և հեալով ասում.

—Ա՛յ ձի, շո՛ւտ, հետեւի՛ր ինձ:

—Ի՞նչ կայ, տէ՛ր իմ, ի՞նչ է եղել:

—Էլ ի՞նչ պէտք է լինի. թշնամին արդէն

մտել է մեր երկիրը ասպատակելու գիտաւորութեամբ. նրանք անպատճառ կը գան ու քեզ էլ կը տանեն:

— Լաւ, եթէ ինձ տանեն, ինձ ի՞նչ պէտք է անեն, հարցնում է ձին:

— Ինչպէս թէ ինչ պէտք է անեն. նրանք քեզ կըստիպեն որ աշխատես, և եթէ չկամենաս, քեզ կը ծեծեն:

— Միայն այդ:

— Մի՞թէ քիչ բան է այդ:

— Ի՛հ հարկէ քիչ է, քանիոր նրանք ինձ ծեծելու են միայն այնժամանակ, երբ չկամենամ աշխատել, ինչպէս ասացիր մի քիչ առաջ. իսկ դու էլ շատ լաւ գիտես թէ ես՝ մինչև օրս ոչ մի անգամ աշխատելուց չեմ վախել ու վախճելու էլ միտք չունիմ, հետևապէս ինձ չեն ծեծիլ: Մինչդեռ դու միշտ էլ ինձ ծեծել ես լատկապէս այնժամանակ, երբ ես իմ բոլոր եռանդովս աշխատելիս եմ եղել քեզ համար: Ուրեմն, պարոն, ինչպէս տեսնում ես՝ ես պատճառ չունիմ թշնամուց վախենալու:

Տէրը՝ զգալով որ ինքը շատ անարդար է վարուելիս եղել իրան հաւատարիմ ձիու հետ, մնում է ամօթահար կանգնած ու մոռանալով ինչ անելիքը, սկսում է ծոծրակը քորել, ինչպէս որ միշտ անում են ծոյլ աշակերտները, երբ զասները սովորած չեն չիւնում:

Հետոն Մելիք-Աղամեան

Ի ս Արեւիկայ.
Տե՛սէ՛ք, սի՞րէ՛ք՝ արեւից սիրուն չէ՛:

Սարոյի հրաժեշտը

Պերին Աղուսաշէնի բինաշինները մեծ շարժման մէջ էին: Թիչ, աղաղակ, երգ, ծիծաղ, բառաչ, մայուն, շների լալուշ, անցորդների հարայհրոց աղմկում ու թնդացնում էին բինանների շրջակայքը: Առաւօտեան կիթն էր սկսւած: Կովերը գիշերուայ կարօտով բռնւած՝ գռըովալից բառաչներով ծծի էին հրաւիրում կալերում ու գոմերում գերւած հորթերին ու նրանցից մանկական զիւ ձայնով «բւ-ւ, բւ-ւ» պատասխան ստանում: Հորթերը հատ-հատ արգելարաններից հերթով արձակուում էին: Նրանք խելակորոյս թռչկոտում էին, աջ ու ձախ, յիտ ու առաջ գնում, իրար հրում, գլուխ գլխի, կող կողի տալիս, այս ու այն կովից հոտ քաշում, մինչև մայրերին դտնում, ծիծը բերանը առնում, մեղրահամ կաթը ծծում: Ապա ծծից խլում, մօր առաջի ոտքերից կապում, որ բինաշին իր բաժին կաթը կթի, կովկիթը լցնի ու յետոյ արձակի:

Ղը՛շ, վը՛շ, թը՛շ-փը՛շ—լսում էր ամեն կողմից, ու կաթը առատօրէն քամում կովկիթների մէջ, ստեղծելով մի խուլ դուրեկան ձայն: Կաթը անընդհատ կրում էր ու շարւած ամանները լցւում, տանելով հորթերի ուշքն ու միտքը: Չէոր կրող կաթը նրանց միակ կերակուրն էր, մայրերի ծծերում պահած համով սնունդը: Նրանցից ով ոյժ ունէր, բաց էր ընկնում կապերից, մօր ծիծը յափըշտակում, կիթ անողի հետ կռի բռնում, կովկիթը գլխով յետ ու առաջ քաշքշում, կրկին կապում, կրկին արձակ-

ւում, հազար ու մի վիրաւորական խօսքեր ստանում և մահակի հարւածների բաժին դառնում, մօր սիրտը կտրատում ու տանջում: Իսկ նրանք, որոնք կապերի տակ անկարող էին լինում ձայն-ծպտուն հանել, խղճալի հայեացքով մայրերին խնդրում էին, որ իրենց բաժին կաթը ծծերում թագցնեն, բոլորովին չը զրկեն: Կարծես մայրերը հասկանում էին հորթերի պահանջը, միալար լիզում ու նրանց սիրտ տալի, որ կապերին դիմանան, իրանց վիճակւած բախտը քաշ տան:

Կատարեալ կռիւ է կթի միջոցին: Կուռղները կիթ անողներն ու հորթերն են, իսկ կուսխնձորը կովերն ու նրանց կաթը: Կովարած, հորթարած, մեծ ու փոքր, մարդ ու կին մահակներով, թռկերով, կթիչներով զինւած՝ ամեն միջոց զործ էին դնում կաթը շատ ունենալու, օրւայ բաժինը լրիւ ստանալու համար, իսկ հորթերը ջանում էին նրանց ձեռքից կաթը խլել, սեպհականու թեան տէր լինել:

Այս առաւօտ կռիւը երկար չը տևեց: Թը՛շ, փը՛շ, վը՛շ խը՛շ. մի քանի անգամ էլ լսեց ու լռեց: Կիթը վերջացաւ. կռիւը դադարեց: Հորթերն ու կովերը ազատ չունչ առան: Կովերը մնաս բարև ասելով բինաներին, տաւարածները հսկողութեան տակ տարւեցին արօտի, թոյլ տալով, որ հորթարածներն էլ իրանց պատրաստութիւնը տեսնեն:

Սաքօյի մայրը կիթը վաղուց էր աւարտել: Նա պատրաստութեան վրայ էր: Սաքօյին հայրը տանելու էր քաղաք՝ մայիսին դպրոցներից մէկն ու մէկում քննութիւն բռնելու: Այդ գիտէր Սաքօն: Բայց բաժսնւել բինայից, իր դաշտի ընկեր Մակուց, միակ մտածմունքի առարկայ Ծաղիկ հորթից, դաշտերից, սառնուրակ աղբիւրներից, քչքչան առւակներից և այն մեծ բաւականութիւնից, որ դրանցից էր ստանում, նա երբէք չէր ցանկանում: Սաքօն ամեն ինչ կը տար, եթէ հայրը իր մտադրութիւնը փոխէր: Բայց նա իր ասածի մարդ էր. նրա որոշումը՝ որո-

շում էր: Ահա ինչն էր, որ այդ առաւօտ տանջում էր Սա-
քօյին, պատելով նրա մանկական դէմքը թախիծով:

Սաքօն ձին կապելով բինի աջ կողմը, շտապով
մտաւ զոմը: Նա մնաց սառած: Հորթերը չը կային: Սաքօն
դուրս թռաւ զոմից, ցանկացաւ Մակուն ձալն տալ, մայրը
խլեց նրա ցանկութիւնը:

— Սաքօ, բալաս, եկ պատրաստւի. շուտով ճանպա
ես ընկնելու, հրէս հէրդ կը գայ:

— Ո՛ւր է հորթերը, ա՛ նան,—ասաց Սաքօն խռո-
ված ձայնով:

— Երբ դու քնացիր ձին արօտից պերելու, Մակին
տւի, տարաւ հանդը: Եկ, պատրաստւի, էլ ինչի՞դ է պէտքը
հորթերը:

— Բա, առանց ինձ տարա՞ւ: Բա, Ծաղիկ հորթին,
Մակուն մնաս բարեւ չասեմ:

Ասաց Սաքօն, արտասուալից աչքերը շրջելով մօր
վրայ, անցաւ բինի աջ կողմը: Նա փոքր մտածելուց լե-
տով մօրից գաղտուկ վեր առաւ իր ձեռքով շինած շէն,
մահակը ու ձիու մէջքին թռաւ: Ձին առանց բար, փոս,
թուփ ու ձոր ասելու թռչում էր: Սաքօն ցանկանում էր
մինչև հօր հարեան գիւղից վերադառնալը միաս բարեւ
ասել Մակուն, Ծաղիկ հորթին ու սիրուն հանդին: Բաւա-
կան տեղ կտրելուց յետոյ նա նկատեց Մակուն, նրա մեծ
փափախը, երկար չոխէն ու մահակը:

Արեւը նոր էր ոսկեգոյն շողերով թազաւորել երկրին:
Թաւշանման դաշտը կարծես այրւում էր: Հազար ու մի
տեսակ ծաղիկներից, խոտերից ու թփերից գիշերայ
նստած ցօղերն ընկնում էին մարող աստղերի պէս: Թռչուն,
թիթեռ, մեղու, միջատ ու սողուն՝ ազատաւած գիշերայսե
երեսից, ուրախ-ուրախ թռչկոտում էին ու կեանք տուող
արեւին իրանց միալար ու դուրեկան ձայնով բարեներ
ուղարկում: Աղբիւրների քչքչոցը, վտակների կարկաչին-
ները, հովիւների ու հորթարածների շէնների կլկլոցը,
կովերի ու ոչխարների, հորթերի ու գառների մատաղ

Յիսուս եւ Սամարացի

Պատմեցէք սրա բովանդակութիւնը.

I դաս սրբազան պատմութեան:

մայունները դաշտին տուել էին կենդանութիւն ու սքանչելի տեսարաններ:

Սարօն ճեղքելով այս գրաւիչ տեսարանները, հասաւ Մակուն: Նա թռաւ ձիուցը և բաց թողեց խոտերի մէջ: Մակին հորթերից քիչ հեռու կանգնած էր աղբիւրի մօտ: Նա Սարօյին տեսնելուն պէս վազեց դէպի նա: Նրա գունատ ու մռայլ դէմքը պարզեց:

— Հորթերը ինչո՞ւ առանց ինձ պերիւր հանդը, ա՛ Մակ,—ասաց Սարօն տխուր ձայնով ու մօտեցաւ Մակուն:

— Մէրդ ասաց տար, ես էլ պերի: Բա չը պէտք աս, Սար, էդ ինչ ես ասում, մօրդ խօսքը կոտրէի:

— Չատ լաւ ես արել, ա՛ Մակ, շատ լաւ, առ էս բաղարջի կտորը. մեծ նանիս թխածն է, իրիկունը հայրս պերեց. էս էլ քո բաժինն է:

— Բա Ծաղկին:

— Նա էլ բաժին ունի: Զը գիտես, ա՛ Մակ, որ իմ Ծաղկին առանց բաժին չեմ թողնիլ, նրան չեմ մոռանալ:

Ասաց Սարօն ու անցաւ դէպի հորթերը: Նրանք գուռները գետնին խոնարհած արածում էին կանաչ խոտը: Ծաղկին ամենից բարձր էր գտնուում: Նրա սպիտակ ճակատը, թուխ մարմնի վրայ սպիտակ շերտերը, գեղեցիկ սպիտակ ոտքերը, փնջանման ազին, նմանում էին գարնան նորաբաց ծաղկի: Այդ պատճառով Սարօն նրան Ծաղիկ անունն էր տուել: Եւ սխալւած չէր: Ամենքն էլ նրանով զրաււում էին ու հիանում: Սարօն քիչ հեռու կանգնելով սկսեց հետեւել Ծաղկի շարժումներին ու մերթընդ մերթ կատարւող ոստումներին:

Մակին բաղարջի կտորը մի քանի անգամ աչ ու ձախ շրջեց. ազահ աչքերով դիտելուց յետոյ մի սիւրտ կտրատող ախ արձակեց կրծքի խորքից: Նա երկար ժամանակ բաղարջ չէր կերել: Նա յիշեց հարազատ մօրը, նրա թխած գաթաները ու բաղարջները: Նրանցից ամենամեծը իրանն էր. տան թանգազին պատառը նրան էր պատկանում: Իսկ այժմ. նա մի կտոր չոր հաց ունէր,

մի աման կերակուր: Եւ շատ դէպքում առանց հացի՝ էր գնում դաշտը, երբ խորթ մայրը բարկացած կամ ծեծած էր լինում նրան: Այդպիսի սպանիչ օրերում Սաքօն էր նրա միակ մխիթարիչը, կերակրողը և պահողը: Սաքօյի բաղադր գնալուց յետոյ ո՞վ պիտի Մակուն կերակրէր, սիրտ ու հոգի տար. նա չէր գտնում ոչորի բացի նրանից:

— Ծաղիկ, հաց, Ծաղիկ, հաց:

Հսկեց Սաքօյի սուր ձայնը: Մակին սթափուկ մտածմունքից ու հայեացքը ուղղեց Սաքօյին: Սաքօն մի կտոր բաղադր ձեռքին կանչում էր Ծաղիկին: Ծաղիկը մի բանի ուրախ-ուրախ ոստիկներ կատարելուց ետ, հասաւ Սաքօյին ու յափշտակեց բաղադրի կտորը: Նրա ծնօտները սկսեցին աջ ու ձախ տարուբերել:

— Կեր, Ծաղիկ ջան, կեր, էքցւանից չես տեսնելու բո պահապան հրեշտակին—ասաց Մակին ու մօտեցաւ Սաքօյին:— Գնում ես, էլի, ա Սաք:

— Բա ինչ անեմ, Մակ ջան. չես իմանում, որ հէրս իր ասածի մարդ ա: Ասում ա գնա կարգա՛, որ մարդ դառնաս:

— Բա, ո՞ւմ ես պահ տալիս...

Մակին այլևս չը կարողացաւ շարունակել. նրա ձայնը կարծես մէկը բռնեց:

— Ո՛ւմ, ա՛ Մակ, Ծաղիկին: Քեզ եմ պահ տալի, էլ ո՞վ կայ քեզնից զիման:

— Ասենք Ծաղիկին ինձ պահ տւիր, բա ինձ ո՞ւմ ես պահ տալիս, ա Սաք:

Սաքօն մնաց բար կտրած. նա հասկացաւ Մակուն: Ղրա մտքում կենդանացաւ նրա մօր պատկերը, Մակու ամբողջ օրերով սոված մնալը ու կրած տանջանքները:

— Քեզ էլ իմ նանին եմ պահ տալիս, ա՛ Մակ ջան, իմ նանին,—ասաց Սաքօն ձեռքը Մակու ուսին դնելով: Սաքօն հագիւ էր աւարտել խօսքը, որ հեռւից լսեց մի մանկական զիլ կանչ, ու ուրախ-ուրախ պտոյտներով անցաւ դաշտի կրծքով:

— Ա Սար, հէյ, ա՛ Սար, ա՛ Սար:

Սարօն ցնցւեց: Նրան թւաց, որ անծանօթ ընկերին կանչող ձայնը իրան է կանչում. յայտնելով հօր գալուտը: Նա առանց ժամանակ կորցնելու մի քանի թռիչքով հասաւ Ծաղկին, ձեռքը պատ բերեց պարանոցովը, մի քանի ջերմ համբոյրներ տւաւ ճակատին, աչքերին և դնչին ու նոյն արագութեամբ հասաւ աղբիւրին, երեսին մի քանի «չումֆ» արեց, փափախով սրբւեց. ապա արագացաւ Մակու մօտ, որ ուշի ուշով հետեւում էր նրա շարժումներին:

— Դէհ, մնաս պարե, ա՛ Մակ ջան. քեզ եմ բախշում Ծաղիկն էլ, աղբիւրն էլ, էս կանաչ, կարմիր հանդն էլ:

Ասաց Սարօն տխուր ձայնով ու բոլորովին մօտեցաւ Մակուն: Մակու աչքերից արտասուքի խոշոր կաթիլներ էին քամուում. այդ նկատեց Սարօն: Նա ոչ մի խօսք չը գտաւ մխիթարելու: Յանկարծ միան ընկաւ շին, որ մի քանի անգամ Մակին խնդրել էր իրան ընծայել:

— Առ, ա՛ Մակ — մեկնելով շին — քեզ եմ բախշում, միշտ կածես, իմ Ծաղկին կուրախացնես. իսկ էս մահակը միշտ ձեռքիդ կը պահես ու ղրանով իմ Ծաղկին ամեն չարից, փորձանքից կազատես:

Ասաց Սարօն, յափշտակեց Մակուն, գիրկն առաւ, սեղմեց մի քանի անգամ, ապա մի քանի թռիչքով հասաւ ձիուն ու թռաւ մէջքին: Ձին շարժւեց ուշքը դարձնելով դէպի բինաները: Մակին մի քանի քալ հետեւեց ձիուն ու կանգնեց:

Բն-ն, բն, ան...

Լսւեց Ծաղկի աղեկտուր ձայնը: Սարօն յետ նայեց, Ծաղիկը ուշքը դարձրած նրան, գլուխը բարձր բռնած բառաչում էր: Սարօյին թւաց, որ Ծաղիկը կանչում է «հը ես գնում, ինձ հը ես թողնում»:

— Ինձ էլ տար, ինձ էլ...

Դուրս թռաւ Մակու գունատ շրթունքներից ու խեղդւեց կոկորդում: Արտասուքը խեղդեց նրան: Սարօն

դիմացի բլուրն անցաւ ու անհետացաւ, տանելով Ծաղկի տխուր կանչն ու Մակու մռայլ տեսքի պատկերը:

Մակին անցաւ աղբիւրի մօտ, նստեց. շւիի բանդակները գրաւեցին նրա ուշքը: Ապա մի բանի անգամ շուռ ու մուռ տալուց յետոյ, դրեց խնամքով կողքից բաշ լնկած տոպրակում ու սկսեց բաղարջի կտորը ազահաբար կծոտել:

Կարծես նա հաշտեց իր բախտի հետ:

Այնուհետեւ ամեն առաւօտ Մակին Սաքոյի մօրից ստանալով դաշտի առատ պաշար, մենակ ճանապ էր ընկնում դաշտը: Սաքօն մօրն այդպէս էր պատուիրել՝ չը մոռանալ Մակուն: Մակին որոշել էր իր վիշտը չը յայտնել ոչ մէկի, բայց Սաքոյի մայրը բոլորն իմացաւ. նրան սիրել սկսեց Սաքոյի չափ:

Գր. Բ. Գորգեանց

ՉԸՎՀԱՏԻՆՔ

Չվհատինք, որ մարեցաւ վերջին շող,
Մեզ պաշարեց մի մութ գիշեր սեւասքող.
Ժամը կը գայ, կը հալածւի այս խաւար,
Մեզ կը ողջունէ նոր արշալոյս քոցավառ:

Թող թանձրանան, թող կուտակին
սեւ ամպեր,
Ու որոտան ձոր ու հովիտ անհամբեր.
Ահոելի չէ եւ այս մրրիկ չարատանը.
Արեւելքից, տես, սլացաւ մի ծածանչ:

Կը ծաւալեն լուսոյ շողեր քիւր ու քիւր,
Հուր կը կտրէ արեւելքը լայնասփիւռ,
Եւ յաղթական վահանն ուսին՝ ամենուս
Պիտ ողջունէ ազատաբեր արշալոյս...

ՅԱՐՈՒՔԻՆ ՊԵՐՈՍԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ Է ԳՐԻԵԼ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԵՆ ՀՆԱՐԵԼ ՏԱՌԵՐԸ

Հետևողութիւն

Ր է ղ ա ղ ղ Կ 'ի ա լ լ ի ն գ ի

(Սկիզբը Աղբիւր № 5—6)

Երբ Հիւրիշանը աղիւտի վրայ նկարում էր, Ատրուշանը գլուխը թեքեց, նկատեց աղջկայ նկարը, խորասուզւեց մտքերի մէջ և անշափ հոգեկան բաւականութիւնից նրա դէմքը վարդի նման կարմրեց:

— Հրաշալի է, հայրիկ ջան, — ասաց նկարն աւարտելուց յետոյ Հիւրիշանը, — մեր գործը յաջող է գնում: Մի նոր ձայն էլ արտասանիր:

— «Օ», — կանչեց Ատրուշանը շատ բարձր ձայնով:

— Է՛հ, այդ շատ հեշտ է, ասաց Հիւրիշանը, դու «Օ» արտասանելիս բերանդ կլորացնում ես ձւի նման: Շըրթունքներդ բոլորովին կլորւում են: Հարկաւոր է մի բոլորակ ձու նկարել և յիշել, թէ բոլորակ բերանով ինչպիսի ձայն է արտասանւում: Երբ մարդ տեսնի, նոյնիսկ անզգայաբար բերանը կը կլորացնէ և «Օ»-ի ձայնը կարտասանէ: Ես կը նկարեմ մի ձու, — ասաց Հիւրիշանը և նրկարեց «Օ»:

— Հրաշալի է, — ասաց Ատրուշանը, բոլորովին համապատասխան է «Օ»-ի ձայնին:

— Տէ՛ր Աստուծո՛ւ, այս որքան ձայներ ունինք, ի՜նչ-

պիսի յարմար ձևեր մենք մտածեցինք, — պատասխանեց Հիւրիշանը: — Հայրիկ այժմ մի ուրիշ ձայն էլ արտասանիր լսեմ ու տեսնեմ շրթունքներիդ ձայնը:

— «է՛» — «է՛» — «է՛», — ասաց Ատրուշանը թեւ երկնցնելով, հերիք «է՛» — «է՛»:

— Հրաշալի է, հրաշալի է, — պատասխանեց դուստրը դու թէ պատասխանեցիր, և թէ ձեւ ցոյց տւիր: Կը նկարեմ մի կանգնած մարդ, որ թեւ երկարացրել է և հեռուից կանչում է, «է՛» — «է՛» — «է՛», լսեցէք, իմացէք, «է՛»:

Հիւրիշանը նկարեց «է՛» և հրճալի ցոյց տւեց հօրը: Ատրուշանը երբ տեսաւ աղջկայ նկարը, սկսեց ժպտալ ու ասել.

— Ճանապարհը գտար, հիմի նկարիր ու գնա: Բայց եթէ ասեմ «ծ»ը, «ծ»ը, այդ ինչպէս կը նկարես:

— «Ծ»ը — «ծ»ը — «ծ»ը, անում է օձը, երբ կուռում է թռչունների հետ: Եթէ նրան ուզում են պատառել զանազան թռչուններ, նա գալարւում է, բարձրանում, բերանը բաց անում և խայթոցը ցոյց է տալիս, որով նա թէ «ծ»ը — «ծ»ը — «ծ»ը ձայն է հանում, թէ սպառնում է իր թոյնով, և թէ կուռում է: Ես կը նկարեմ ան, այսպէս, երբ դուք տեսնէք, կը մտաբերէք օձի ձայնը կըուելիս: — Ասաց ու նկարեց «ծ»:

— Ապրես, աղջիկս, — ասաց Ատրուշանը, նկատելով Հիւրիշանի նկարը: — Բայց եթէ արտասանեմ «Ս՛» — «Ս՛» — «Ս՛»ը, այս ինչպէս կը գրես:

— Այդ շատ հեշտ է, քան թէ «է՛»ն ու «ծ», — ասաց Հիւրիշանը, ուրախութիւնից ծիծաղը չը կարողանալով զսպել:

— Ի՞նչպէս թէ հեշտ է, — ասաց Ատրուշանը մտածելով:

— Այո՛, դա օձերի սովորական ձայնն է. մենք ամեն օր լսում ենք, երբ մի օձ, կամ մի քանի օձեր զայրացած մեր կողքից անցնում են, մանաւանդ երբ յուզւած փախչում են, նրանք անվերջ «ս՛ — ս՛ — ս՛» ձայներ են հանում:

Նս մի օձ կը նկարեմ, ալիքաւորւած, դու իսկոյն կը յիշես օձերի սլլոցն և ձայնդ կը հանես ատամներդ սեղմած ու շրթունքներդ բաց արած: Ա՛յ, այսպէս,—ասաց ու նկարեց «Ս»:

— Հապա եթէ ես «շ»—«շ»—«շ» շրշացնեմ, որ դու աղմուկ չը բարձրացնես և ուշքդ հաւաքես, ինձ չը խանգարես, այն ժամանակ...

— «Ծ», «ս», և «շ» բոլորն էլ շչացող ձայներ են, որոնք ամենից ուժեղ կերպով օձերն են բանացնում: Ինչպէս նախորդ նշանները օձով արտայայտեցի, «շ»ն էլ օձով կը պատկերացնեմ: Մի օր ես տեսայ, որ օձը կիսով չափ կանգնեց ու սկսեց շչալ արագիւի դէմ. ես այն կը նկարեմ, դու էլ կը տեսնես և երբ պէտք լինի, դու էլ այդպիսի օձ կը նկարես, որ ես տեսնեմ և լուսթիւն պահպանեմ, որ քեզ չը խանգարեմ: Ա՛յ, այսպէս,—ասաց ու նկարեց մի ուրիշ օձ կիսականգուն ձևով, գլուխը կեռած:

— Խելօք է, ասաց Ատրուշանը մտածելով,—դու չես կարող երեւակայել, թէ մեր այս խաղը որքան օգտակար է մարդկութեան համար և ի՞նչ մեծ գործ է: Ռուշան—ջան, ես կարծում եմ, որ քո հայրիկի աղջիկը մի այնպիսի նշանաւոր գիւտ է արել, որ Մուշասիրի տոհմի այս երկիրը գալուց, պղինձը գայլախաղն փոխարինելուց, կայծաքարով կրակ վառելու գիւտերից յետոյ, մինչև օրս ո՛չոք այսպիսի մեծ գիւտ չի ունեցել: Նս մտածում եմ, որ դու համաշխարհային ամենամեծ գիւտը կատարեցիր:

— Ի՞նչպէս, հայրիկ—ջան,—ասաց Հիւրիշանը, որի աչքերը հրճանքի սաստկութիւնից բորբոքել էին:

— Յետոյ կըմբռնես,—ասաց Ատրուշանը մտածելով և ապա յարեց.

— Ի՞նչպէս կարող ես «կ՛—կ՛» ձայնը գրել:

— «Կ» ձայնը ստանալու համար, մենք մի ձայնը կոկորդից հանելիս բերան հասնելու պէս կոտորում ենք, ինչպէս դու կոտորեցիր նիզակի եղէզը, երբ օտարականի գլուխը կաւով պատեցին մեր բիրտ կիները: Նս կը նկա-

Բնութեան ծոցում.

Պատմեցէք այս ամառ ո՞վ է նստակով զբօսնել, ու՞մ հետ և ո՞րտեղ:

I դաս աշխարհագրութեան:

րեմ քո կոտրած նիզակը և դու կը յիշես, թէ հարկաւոր է ձայնը բերան հասնելու պէս կոտորել և արտասանել «կ»։ Այս ասաց ու նկարեց «կ»։

— Այժմ գիտես գանազան ձայներ գրել, գրի՛ր տեսնեմ «կաշի»։

— Նախ կը գրեմ կոտրած նիզակ, բովը ճանարի բերանը, ապա շչացող օձ և վերջն էլ ջրից վեր ցատկող ճանարը ուղղահայեաց դիրքով, որով մենք գրւած կունենանք «կաշի» անունը։ Ա՛յ, այսպէս,—ասաց ու նկարեց յիշածները։

— Հասկա եթէ կարիք լինի գրել ցեղապետին, թէ Հաթիթները նրան «կօշիկ» են բերել, այն ժամանակ ի՞նչպէս կը նկարես։

— Դրանից հեշտ բան, ասաց ծիծաղելով Հիւրիշանը։ Կընկարեմ քո կոտրած նիզակը, ձու, շչացող օձ, ցատկող ձուկ և դարձեալ կոտրած նիզակ, որով մենք կունենանք կօշիկ։

— Գիտես, հայրիկ, աւելացրեց դուստրը, այս բոլորը պէտք է Մալէզիս սովորեցնել, որպէսզի երբ մի ուրիշ անգամ էլ նրան գրած աղիւս դրկեմ, նա կարողանայ կարդալ ու հասկանալ։ Պէտք է ցեղապետին էլ, իշխաններին էլ, տասնապետներին էլ, բոլորին էլ սովորեցնել, որ էլ չը շփոթեն։

— Սպասիր, ես ուրիշ բան եմ խորհում, ասաց Ատրուշանը,—ինձ մի խանգարիլ։—Քիչ լոռթիւն տիրելուց յետոյ աւելացրեց։

— Այն օրը մեր տուն եկած իշխանի մագերն ի՞նչ գոյն ունէին։

— Շէկ էր, պապա—շան, շէկ էր, արևի գոյն ունէր, բոցի նման վառուում էր ու փայլում։

«Շէկ» կրկնեց Ատրուշանը և յարեց, կարող ես «շէկ» գրել։

— Ինչի չէ,—ասաց վստահաբար Հիւրիշանը, առաջ կը գրեմ շչացող օձը, ապա կանչող ձայն տուող մարդը, վերջն էլ քո կոտրած նիզակը, որով կը գառնայ շէկ։ Ա՛յ, այսպէս,—ասաց ու նկարեց։

Այս նկարը տեսնելիս Ատրուշանը այնպիսի հոգեկան հրճւանք ունեցաւ, որ կարծես ոտքերը գետնից բարձրացան, օդում կանգնեց առանց յենման, հասակովը բարձրացաւ բոլոր շրջապատողներէց:

— Եթէ ուզենաս «կաթ» գրել, Ռուշան ջան, ինչպէս կը գրես:

— Առաջ կը գրեմ կոտրած նիզակ, ճանարի բերան և... «թ»—«թ»—«թ»-ը ինչպէ՞ս գրել: Մի անգամնորից ասա, պապա—ջան, որ լաւ լսեմ:

(Կը շարունակւի)

ԱՏՐՊԵՏ

ՄԻ ԽՆԴԻՐ

Ձորս աշակերտ նստած էին սեղանի շուրջ դէմ առ դէմ: Դոցանից Արամը և Գարեգինը վիճում էին մի հասարակ հանման գործողութեան վրայ: Արամն ասում էր՝ անկարելի է հանել, իսկ Գարեգինը պնդում էր, որ մնացորդը մեր դասատան մէջ գտնուող աշակերտներից էլ շատ է: Բազրատը պաշտպանում էր Արամին, իսկ Դաւիթը Գարեգինն: Վերջը երբ բացատրւեցաւ խնդիրը, տեսան, որ ամենքն էլ ճշմարիտ էին: Արդեօք ի՞նչ էր գրած և կամ ի՞նչ հնարներով կարելի էր միևնույնը առանց վիճելու վերջացնել:

Ա. Սարգսեան

(Աղբիւր № 7—8, 1899)

ՄՐՋԻՒՆՆ ՈՒ ԹՈՉՆԻԿԸ

Մէկ օր մեր տեսուչը, որնոր ռուսերէն լեզու ուսուցիչն էլ էր, Սուրբ Գրքից մի տուն գրեց: Եթէ յիշողութիւնիցս չէ ելել, ես կը գրեմ հաստի: Պէտք է որ հասկնայ լինէր. «Ոչ երկիցես դու յերկուդէ գիշերի և ոչ ՚ի նետէ, որ թռչի ՚ի տուէ»:

—Էս երկու տող գրութիւնը մի հեշտ խնդիր է և էն էլ ինչպիսի,—խօսեց մեր ուսուցիչ Սիմէօնը,—եթէ ուզէք և մի փոքր էլ խօսէք, իսկոյն գլխի կ'ընկնէք և կը գտնէք թէ ինչու՞մն է խնդրի բուն գորութիւնը:

Մենք բոլորս էլ սկսեցինք էս ու էն կողմն ընկնել մի երկու օր խորհիլ,—Ֆու, բոլորն էլ ի գուր: Վերջիվերջոյ մեր ընկերներէց մէկը, որ բոլորիս սիրելին էր, Գուրգէն Բանունին, երրորդ օրը բերեց մի ինչոր փոքրիկ վէպ, որի գլխին գրել էր՝ «Մըջիւն և Թռչնիկ», և ցոյց տւեց ուսուցչին, որի երեսին ժպիտ էր երևում:

—Տեսէք, սիրելի ուսուցիչ,—խօսեց Գուրգէնը,—իմ խելքով էս պիտի լինի խնդրի լուծումն, ուղիղ է թէ ոչ:

—Գեղեցիկ, կեցցես, իմ ուշիմ խելօք Գուրգէնս, իսկ և իսկ էս է: Իսկ դուր, փոքրեր, լսեցէք և տեսէք թէ ինչ է գրել Բանունին:

—Մենք լսում ենք:

Ուսուցիչն սկսեց պինդ ձէնով ընթեռնուլ.

Մըջիւն և Թռչնիկ:

Երեկոյ էր. մի խեղճ փոքրիկ մըջիւն՝ մէկ ծուռնուսուռ կոճղի վրէն ոչ զգոյշ զբօսանելիս՝ գլտորւեց դէպի

Չուրը և փոքր էր մնում որ խեղդւէր: Ողորմելի գեռունը երբէք յոյս չունէր թէ իրեն մի որևիցէ տեղից օգնութիւն կը լինի: Նոյն միջոցին մի սիրուն թռչնիկ՝ որ նստել էր եկեղեցու գմբէթի գլխին, — ուշքն ու միտքը էս ու էն կողմն ունէր, տեսնելով մրջիւնի նեղ դրութիւնը, մորմոքեց իր քնքոյշ սրտիկը և վճռեց օգնել ողորմելուն: Վերջիվերջոյ մի երեք ըրպէ խորհելուց յետոյ մի տերև ձգեց ջրի մէջ և էսպիսով փրկութիւն տւեց խեղճ գեռունին: Մի օր էլ մի լիբբ որսորդ, որն մէջքին ութ թէ ինն մեծ-մեծ թռչուններ էր թրեւում, տեսնելով մեր մրջիւնին փրկող թռչնիկին՝ որ էդ միջոցին խեղճը կտուցը փետուրների մէջ կոխել ու իր բունի մօտ քնել էր, ուզում էր մեռցնել: (Դեւ գիտէր էդ գծուծի գլուխը թէ ինչու էր մեռցնում, մինչդեռ ինքը եօթ-ութ թռչուն էլ ուրիշ ունէր): Վերջիվերջոյ էս մեր գիժ որսորդը հէնց էն է թոփը վերցրեց և ուղղեց թէ չէ, որ գլորէ խեղճին... Իսկոյն մէկ էլ տեսնես, որտեղից որ էր, ինչ կերպով, ինչ միջոցով մեր մրջիւնը մէկ խիստ պինդ կծեց էդ լիբբ որսորդի ձեռքը. էս էլ հերիք էր. որսորդն իսկոյն կսկծից դէն ձգեց թոփը և էսպիսով միջոց տւեց մեր սիրուն ճանդուկին (թէն չուղելով) թռչել հեռու, խիստ, խիստ հեռու, դեռ նոյնիսկ գետից էլ էն կողմը: Մրջիւնը տեսնելով իր փրկիչ թռչունին գետի էն կողմը, ինքն էլ սկսեց գժի պէս գլխիվէր թռչկոտել էս կողմը: — Ի՞նչու:

— Դէ, իմ փոքր ընթերցողներ, ի՞նչու՞ն է խնդրի լուծումն:

(ԱՂԲԻԻՐ 1887)

Ա. Սարգսեան

Հանելուկ.

Առաջ. Ա. Սարգսրեան.

1.

Բառարանում մի բառ գտայ,
Բաղկացած էր երեք տառից.
Բախտի բան է, թէ Աստուած տայ,
Հարուստ կըլլեմ ես շատերից:
Այդ բառը իսկ և՛ գործիք է,
Որ գուռնայի ձայն կը հանէ,
Նրա որոտը, կարծիք չը կայ,

Որ շատ մարդուն չաշմիշ կանէ:
Այդ գործիքով, եթէ վատ եմ,
Շատ մարդու ես տուն կը քանդեմ,
Բայց թէ անուն բարի ցանկամ,
Երբ կամենամ, կը ժառանգեմ:

2.

Տեսէք, ձեզ մի բան ասեմ,
Եթէ այդ բանի վերայ

այ տառը

Աւելացնեմ,

Կողքին կպցնեմ,

Ձեզ կարգացնեմ,

Դուք այն ժամանակ ինձ կասէք,

Բարձրաձայն կը պատասխանէք.

«Այո, դա բայ է,
 «Սահմանական է,
 «Եւ երբորդ դէմք է»:
 — Հիանալի է:
 Եթէ յիշն տառը հեռացնեմ,
 Եւ յանկարծ լիւնի վերածեմ,
 «Կրկին մի բայ է,
 «Ես համաձայն եմ.
 «Շարունակեցէք»: —
 Ամենքդ էլ կասէք:
 Թողնեմ իւր տեղ ես այդ լիւնը,
 Կպցնեմ կողքին ձի հնչիւնը.
 «Դա գոյական է,
 «Այո, անշունչ է,
 «Եւ լաւ գործիք է», —
 Անշուշտ ինձ կասէք:
 Շատ գեղեցիկ
 Եւ շատ բարի.
 Այժմ տեսնենք ո՞վ կը հասկանայ,
 Խնդրի լուծումը ո՞վ կը բանայ:
 Ո՞ւր է բանալին,
 Ո՞րն է բանալին,
 Պատասխանեցէք,
 Դէհ, շուտ ասացէք:

3.

Որոնեցէք յատուկ անուն,
 Կազմած լինի երկու վանկից.
 Երկուսն է բայ անուն,
 Հրամայական եղանակից:

4.

Մի բայ գիտեմ հրամայական,
 Վերջնենք նրան երկու անգամ
 Եւ ստանանք մի գոյական:

Որ մեր խանութի պահապան
Ներսէս եղբօրն է խիստ արժան:

բ) Սյդ պահապան Ներսէս,

Մի շուն ունի յարալէզ,

Որի անունը նոյնպէս

Սկսւում է տիրոջ պէս:

գ) Շան անունն էլ երկու վանկից,

Կազմած է զատ-զատ բառերից.

Թէ երկրորդից Կ-էն վերցնենք,

Առաջին տողին կպցնենք,

Մի ընտիր բոյս մենք կըստանանք,

Ուտենք, խմենք, հարստանանք:

դ) Մնացորդը է մի կենդանի,

Մեր օջախին շատ պիտանի:

ե) Բաւական, ինչ ձգձգեցինք,

Հերիք, ինչ որ զգզեցինք,

Կարդանք այս բառը թարս կողմից,

Եւ ըստանանք միջատ նորից:

3.

Ամեն մէկը մեզանից

Տան մէջ ունինք դերասան,

Թէև համր է, հետն էլ խուլ,

Բայց կը տեսնէ ամեն բան:

Համարձակ է, շատ ճարպիկ,

Նա չի քաշւում ոչոքից.

Ինչպէս ծաղրածու կապիկ,

Ընդունակ է ամենքից:

Շարժւածքներն է բնական,

Միմիկը զարմանալի,

Կը կատարէ ամեն դեռ

Վարպետութեամբ հրաշալի:

Մի ձև ցոյց տաս, հերիք է,

Իսկոյն կառնէ օրինակ.

Բայց կենաց մէջ չըտեսաւ.

Գէթ մի ընծայ, ծափ, պսակ:

5.

Երկու հարեան դէմ առ դէմ բնակին.
 Մէկը վերին յարկում, միւսը յատակին,
 Զեղաւ որ մի օր հետ երթան միմեանց,
 Պատմեն դարդերը, վիճակը իրանց:

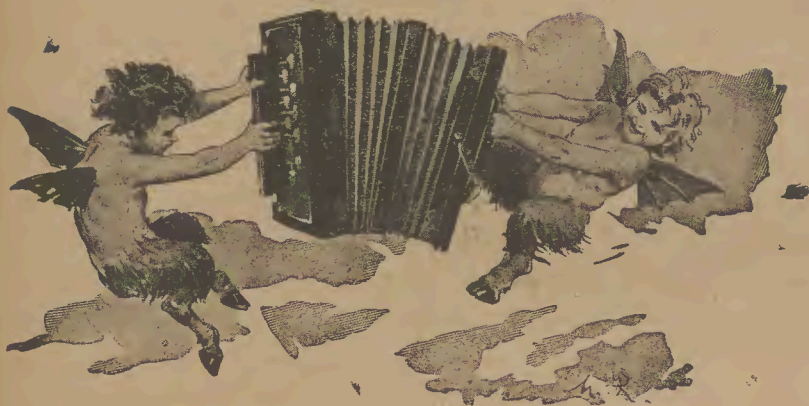
6.

Թէեւ մարդ չէ,
 Ոչ շունչ ունէ,
 Բայց անդադար
 Մի ամբողջ դար
 Աղմուկ կը հանի
 Ու կը շրջի:

7.

Այստեղից դուրս վազեցի,
 Դաշտի ծայրումը պառկեցի:
 «Աղբիւր» 1888 թ.

Մ ա ն կ ա կ ա ն Ա շ խ ա թ ի

Կ արի

պատկերազարդ զարք ամսաթերք

սարի V

1913 թ. № 7—8 յուլիս — օգոստոս

Հրատարակում է մասնակցութեամբ Աղբիւրի աշխատակից-
ների եւ ժրաջան մեր ըստանորդ աշակերտուհիների ու
աշակերտների

Զ Ո Ւ Լ Ո Ւ Մ Թ Ս Գ Ս Ի Ո Ր Ը

(Հ է Բ Ի ա թ)

Այդ թագաւոր: Այդ թագաւորը այնքան էր վատ, այնքան չար, որ մարդիկ նրան «Զուլում» մականունն էին տւել: Թագաւորը այսօր սովորականից վաղ զարթնելով, մտածելով քայլում էր յետ ու առաջ պատըշգամբում: Մտնելով իր առանձնասենեակը, կանչեց կնոջը:

— Գիտե՞ս, տիկին, այս գիշեր ինչ էի տեսնում երազումս. մի սարսափելի երազ: Ընկել էի մի շատ խոր ցեխի մէջ. անցնում էին մօտովս իմ հպատակներից մի քանի նշանաւոր մարդիկ, խնդրեցի օգնութիւն, ուշադրութիւն չըդարձրին: Անցնում էին պալատիս հաւատարիմ վեզիրները, նրանք նոյնպէս ուշադրութեան արժան չըհամարեցին իմ խնդիրը: Անցնում էին և իմ հարազատ երեք որդիքը, նոյն-

պէս վարեւելով. անցնում էիր և դու. խնդրեցի, աղաչեցի, դու ևս քար տնտարբեր գտնւեցար:

Գիտունները երազը այսպէս մեկնեցին:

— Գերափայլ Թագաւոր, շատ մեղք ունէք բարդւած ձեզ վրայ. այդ մեղքը կը քաւէք միայն այն ժամանակ, երբ շինէք մի այգի, առանց պարսպի, մի այնպիսի տեղ, որտեղ եօթ ճանապարհ միանալիս լինեն. այդ այգուց պէտք է օգտուի ամեն մի ճանապարհորդ:

Գարնանը պատրաստ էր այդ այգին՝ նման եղեմական դրախտին: Տասնեակ այգեպաններ խնամում էին այդ այգին: Թագաւորը պատւիրել էր աւագ այգեպանին, որ հարցնեն ամենքից՝ արդեօք չը կ'սյ ոչինչ պակաս այս այգում:

*
* *

Անցան օրեր... Մի անգամ այգու մօտով անցնում էր մի օտարական. նա կանգ առնելով այգու մօտ, դիտում էր. ներս հրաւիրեցին. գնաց. խնդրեցին, որ ուտի համեղ պտուղներից, չէր ուտում. նա շարունակ դիտում էր: Աւագ այգեպանը հարցրեց և այս օտարականից.

— Եղբայր, չե՞ս նկատում արդեօք մի որևէ պակասութիւն այս այգում:

— Շատ մեծ բան է պակասում, — խօսեց վերջապէս օտարականը, — անման է այգին, բայց հազար ափսոս, որ չը կայ այստեղ «Հազարան բլբուլը»՝ Դունեա Գեօգալին:

Աւագ այգեպանը այս նոր լուրը իմաց է տալիս Թագաւորին: Թագաւորը կանչում է տղաներին ու առաջարկում, թէ ով կարող է գտնել «Հազարան բլբուլը»: Մեծն ու միջնակը խոստանում են գտնել, առանձին պարծենալով. «Երկնքումն էլ լինի, կը գտնենք ու կը բերենք», ու միւս օրը ճանապարհ են ընկնում: Շատ են թափառում սար ու ձոր, դաշտ ու անտառ, գիւղ ու քաղաք, բայց թրուշունը չը կայ ու չը կայ. քոռ ու փոշման տուն են վերադառնում: Թագաւորի փոքր տղան՝ Աղասին թէև շատ էր

խնդրել հօրը, բայց նա թոյլ չէր տւել, ասել էր. «Թող գնան եղբայրներդ»: Վերջապէս Աղասին ստանում է իրաւունք ու ընկնում ճանապարհ իր միակ ձիովը...

Նա շատ է գնում, քիչ, ընկնում է հիւր մի ծերունու տուն: Աղասու գրաւիչ դէմքը, նրա գանգուր ոսկեթել մազերը, սևորակ ու վառվռուն աչերը, ակամայ գրաւում էին մարդու: Ծերունին շատ սիրով ընդունեց մեր Աղասուն: Նա պատմում է ծերունուն իր ճանապարհորդութեան նպատակը և չափազանց ուրախանում է, երբ ծերունին յայտնում է, որ կօգնի այդ գործում: Այդ գիշերը անցնում է շատ ուրախ թէ Աղասու և թէ ծերունու համար:

— Աղօ,—ասաց ծերունին,—կը գնաս շուկայ, այնտեղ կը պատահես մի ձիածախի: Այդ սև նժոյգը Դուռնեա Գեօղալինն է. նա ամուրի է. դեերի թագունին ուխտել է ամուսնանալ միայն այն մարդու հետ, ով կը հասկանայ այդ նժոյգի նշանակութիւնը. ամեն ինչ ձիու սանձի մէջ է պարունակուում: Այդ բանը գիտենք ես և միայն այն ձի ծախող նրա ախոռապետը: Աղօ, առ և այս փոքրիկ սափոր ջուրը. քեզ հարկաւոր է դա: Ձի ծախողը սանձը վերցնելու է, չի տալու. կը տաս երկու անգամ աւել սանձին, ինչ պէտք է տաս ձիուն: Կը գնաս այն երեացող պալատը. դա դեերի թագունունն է: Նրանք քնում են եօթ օրով. այսօր առաջին օրն է, որ քնել են. կը գնաս ձին կը կապես պալատի դռան մարմարեայ սիւնից, դու կանցնես վեց սենեակ, եօթերորդ սենեակում քնած է ինքը Դուռնեա Գեօղալինն ու «Հազարան բլբուլը» կախած գլխավերևը:

Աղասին լինելով լաւ հմուտ, արի ծերունու պատէրները նոյնութեամբ կատարեց. նա անցնելով սենեակները, երբ ջուրն ածում էր դռների տակը, իրենք իրենց բացում էին: Աղասին հասաւ եօթերորդ սենեակը և ի՛նչ տեսաւ. Պառկած էր մի երկնային հրեշտակ. նրա այտերը նման էին մայիսեան վարդի, որ անուշաբոյր հոտ է սփռում իր շրջակայքը. «Հազարան բլբուլը» կախած էր գլխավերևը. երկու մոմ վառած, մէկը ոտների կողմը դրած, միւսը գլխա-

վերին, այդպէս պառկած էր նա: Աղասին նախ մի համբոյր դրոշմեց նրա կուսական թշին, հանգցրեց մոմերը ու վերցնելով «Հազարան բլբուլը», դուրս եկաւ:

Նա խսկոյն վերադարձաւ ծերունու մօտ: Ծերունին ուրախացաւ ու ասաց.

— Գիտե՞ս, Աղօ, քեզ համար ըոպէն թանգ է, պէտք է շտապես շուտ հասնելու ձեր հողը: Ես թագցնել այդ բանը անկարող եմ, սիրելիս. հետևապէս շտապիր, քո նժոյգը ամպերից էլ շուտ կը նթանայ: Ձը վախենաս, որդիս, եթէ նա քեզ հասնի. կը պատմես մանրամասը:

Աղասու համար շատ դժւար էր բաժանել այս բարի մարդուց. երկար համբուրելուց ու արտասուելուց յետոյ նա բաժանեց, մնաս բարև ասելով:

*
* *

Թագաւորը անհանգիստ էր որդու համար: Նա առաջարկել էր երկու տղային փոփոխելու Աղասուն: Աղասին պատահում է եղբայրներին մի կուսական անտառում:

Եղբայրների զարմանքին չափ չը կար. նրանց նախանձը աւելի ու աւելի է զրգուում: Բարևում, համբուրում են եղբայրները ու նստում ճաշի: Ծարաւում են, ու Աղասին որպէս փոքր եղբայր, վեր է կենում ջուր բերելու հեռու երևող աղբիւրից: Մինչ խեղճ Աղասին միամտութեամբ ջուր կը բերէր, նրանք իրենց մէջը որոշում են գալուն պէս բռնել, աչքերը հանել, վերցնել թրուշունը ու գնալ: Եւ այդպէս էլ կատարում են. հանում են աչքերը, դնում գրպանները ու իրենք յետ դառնում: Գալով տուն, ասում են իրենց հօրը.

— Հայրիկ, թէև չը գտանք փոքր զաւակիդ, բայց և այնպէս անտեղի չեղաւ մեր գնալը. էլի մենք, մենք բերինք բլբուլը:

Աղասին անտէր, անօգնական ամայի կուսական անտառում մնացել էր շւարած. նա շօշափելով հասնում է էլի աղբիւրին այն մտքով, որ, ով գիտէ, կարող է պատահել՝ մի մարդ կը գայ ջուր խմելու և իրեն կազատի այս փոր-

ձանքից: Այդ ժամին երկու աղանի Աղասու գլխավերևը թևին են տալիս, լեզու առնում ու այսպէս խօսում.

— Գիտե՞ս, ընկեր աղանի, ես այս փետուրը ուղիղ այն մարդու առաջ եմ ձգում. եթէ նա այս փետուրը թրջի ջրումը ու քսի այդ ջուրը աչքի բներին ու աչքերը տեղը դնի, կառողջանայ:

Այդ շատ լաւ լսում էր նա: Այդպէս էլ արաւ ու դառաւ նոյն Աղասին. բայց չը կար ոչ նժոյգը և ոչ բլբուլը: Ճանապարհին Աղասին իր թագաւորական շորերը փոխում է մի հովւի հետ: Նա գալիս հասնում է նոր շինած այգուն: Թէև այգումը կախած էր «Հագարան բլբուլը», բայց նա չէր երգում. նժոյգը ապուր չէր ուտում: Թագաւորն ասել էր, ով իրեն լուր կը բերի, թէ բլբուլը երգում է, նրան լաւ կը վարձատրի: Հէնց Աղասին ոտը այգու շէմքին դնելուն պէս բլբուլն սկսում է իր դայլալիկները. նա մէկ ինքն էր երգում, մին հագար իր փետուրները. ձին ախոռում ապուր սկսեց ուտել. դա մի անսպասելի և ուրախալի երևոյթ էր: Աղասին խնդրում է աւագ այգեպանին, որ ընդունի իրեն ծառայ. նա ընդունում է սիրով, մանաւանդ Աղասու մտնելուն պէս լալկած թռչունը բանում է լեզուն: Աւագ այգեպանը վագում է այդ ուրախալի լուրը աւետելու իր թագաւորին: Գունեա Գեօղալին էլ զէնք ու զրահում մտած՝ վրան էր թողել Զուլում թագաւորի քաղաքից ոչ հեռու: Նա մի դեսպան է ուղարկում ասելով.

— Ով թագաւոր, տուր իմ «Հագարան բլբուլիս» գողին, ապա թէ ոչ քարոքանդ կանեմ քո ամբողջ երկիրդ:

Թագաւորը մնացել էր ապշած. նա իսկոյն և եթ կանչում է տղաներին, ցոյց տալիս դեսպանին, ցոյց տալիս այն վրանները, որ ոչ հեռու կանգնած էին: Թագաւորագունները ոչ բարով գնում են թագունուն պատասխանելու:

— Օհ, դուք էք իմ գողերս, թագաւորագուններ, — ասում է խոժոռադէմ թագունին, — ինչպէ՞ս գողացաք:

— Պարտէզիցդ վերցրինք ու տարանք:

Դուռնեա Գեօգալը մինչ սրունքները հասնող ոսկեթել գանգուր մագերից հանում է երկու երկար մագ ու կապում երկուսի ոտ ու ձեռն էլ:

Նորից դեսպանը սլանում է թագաւորի մօտ. նա սև ու սուգ է մտնում, թէ ինքը և թէ ժողովուրդը խնդրում են մի երկու օր ժամանակ: Այդ լուրը հասել է և մեր այգեպանի ծառայ Աղասուն: Նա խնդրում է աւագ այգեպանին, որ ասի թագաւորին, թէ ինքն ունի մի ծառայ, որը խոստանում է այդ ահարկու թագուհու պատասխանը տալ: Վատարում է ծառայի խնդիրը: Նախ Աղասին գնում է բաղնիք, հագնում է խնդրած կարգին զգեստը. խնդրում սև նոյգը: Եւ երբ Աղասին կազմ ու պատրաստ, նստած նժոյգին անցնում է թագաւորի պալատը, թագաւորն ու թագուհին ուշաթափւում են, յանկարծ ճանաչելով իրենց տղային: Նրանք շուտով ուշքի են գալիս, բայց Աղասու ձին սլանում է հեռու, դէպի Դուռնեա Գեօգալի վրանները: Եւ մօտենալով վրաններին, կանգ չի առնում, քշում է ձին հեռու ու նորից յետ դառնում կանգնում ուղիղ այն վրանի դիմաց, որտեղ ինքը թագուհին է: Թագուհին դուրս է գալիս վրանից ու նայելով եկւորին, լուրջ դիրք է ընդունում:

— Դձեք էք, ով թագաւորագուն, իմ գողս «Հագարան բլբուլի»:

— Այո, ես եմ,—պատասխանում է:

— Ապա ինչպէս դուք տարաք:

Աղասին այստեղ պատմում է ամենը, բոլոր անցքը:

Թագուհին ընդունելով ուրախ դէմք, ասում է.

— Այո, այժմ ես հասայ փափագիս, ես գտայ նրան, որին փնտռում էի, գտայ նրան, որին ցանկանում էի գտնել: Դէ՛հ ի՞նչ, արքայազուն, ձիուցդ. դու ես ես իմ փեսացուն, ես եմ քեզ արժան և ոչ ոք, և թող խարդախ, քսու, նախանձոտ, տմարդ եղբայրներդ ճաքեն տրաքեն. ես քոնն եմ դու իմս, դու ես արժան իմ փեսացուն լինել:

Եօթ օր, եօթ գիշեր Աղասու ու Դուռնեա Գեօգալի հարսանիքի հանդէսը տևեց:

Յարութիւն Թաւարալեան

Գանձակի քաղ. դպ. աշակերտ:

ԲՈՎ ԱՆԴԱԵՐԻԹԻԻՆ,

Ազաժ Սարգսրհան Ռշտունի-Արհշատհան Զարունի	
Ա. Սարգարհան	Պատկեր
Զին և իրա տէրը (Նժանութիւն)	Հետն Մ.-Աղսմնան
Իմ Արհիկը	Պատկեր
Սաքոյի հրաժեշտը	Դր. ք. Դորգեան
Յիսուս և Սամարացիւն	Պատկեր
Զը վհատիւնք (Բանաստեղծ.)	Յար. Պետրոսեան
Հիւրիշանն ու Ատրուշանը (շարունակ.)	Ատրպետ
Բնութեան ծոցում	Պատկեր

Ժ Ա Մ Ա Ն Յ

Մի խնդրիւր	Ա. Սարգարհան
Մըջիւնն ու թոչնիկը	Ա. Սարգարհան
Հանելուկներ	Ա. Սարգարհան

ՄԱՆԿԱՅԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Զուլում թագաւոր (հէքիաթ)	Յար. Թաւադարեան
------------------------------------	-----------------

Յ Ա Ի Ե Լ Ի Ա Ծ

Տօբի և Մալի	Թարգմ. Գ. Բարխուդարեան
-----------------------	------------------------

Չարունակում է ներկայ 1913 թ.

բաժանորդագրութիւնը

Աղքիւրի առանձին №-ը 30 կ.: Տարեկան 3 ռ., Դպր-
րոցական աշակերտի հասցէով 2 ռ., արտասահման 5 ռ.:

Հասցէն՝ Тифлис, Редакция „АГБИУР“

Tiflis, (Caucase) Direction de la Revue „Agbür“.

ԿՈՉ ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐԻՆ

Ղարաբաղի Թեմական Դպրանոցի 75-ամեակի առիթով

Հոյս է տեսնելու «ՏԱՐԱՋԻ» մի յատուկ
ԱԼՖՈՄ ԱԼՄԱՆԱԽ

ՂԱՐԱԲԱՂ ԵՒ ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐ

պերճաշուք մի հոյակապ հրատարակութիւն՝
ՄՆԱՅՈՒՆ ՅՈՒՋԱՐՁԱՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ:

Այս ջրեղ հանդէսի մէջ պիտի լինեն XIX դարի եւ մինչեւ
օրս ղարաբաղցի այն արհեստաւորների, արւեստա-
գէտների, գիտնականների, գրականագէտների, գե-
ղագէտների, մանկավարժների, իրաւաբանների,
բժիշկների, ինժեներների, բարեգործների, հասարա-
կական գործիչների, քաղաքագէտների, աստիճա-
նաւորների, զինւորականների, զօրապետների,
լրագրողների, հրապարակախօսների, բարձրագոյն
գպրոցներ աւարտած հայուհիների, թատերասէր-
ների, առեւտրականների, արգիւնաբերողների,
վաճառականների, ազնւականների, հոգեւորական-
ների, գեղջուկների, մելիքների պատկերները, ո-
րոնք իրանց գործով և կեանքով նշանակալից են եղել:

Տպագրւելու են «Ղարաբաղ և Ղարաբաղցիներ» այս
փայլուն հանդէսի մէջ տեսարաններ ամբողջ Ղարաբաղի
բոլոր նշանաւոր վայրերի, ինչպէս և զարաբաղցիներին
պատկանող զանազան քաղաքներում, երկիրներում տնե-
րի, գործարանների պատկերները:

Եւ որովհետեւ անհնար է անհրաժեշտ բոլոր լու-
սանկարները առանց բացառութեան ձեռք բերելու, ուստի
այսու յարգանօք հրաւիրւում են ձեռնհաս բոլոր զարաբաղ-
ցիները աջակցել մեզ և շուտափոյթ հասցնել իրանց իմա-
ցած անձինքների և բնակած վայրերի լուսանկարները,
հէնց լուսանկարների ետեւ էլ ամփոփ գրելով պատկերի բո-
վանդակութիւնը:

Յօդւածները «Ղարաբաղ եւ Ղարաբաղցիներ» ալ-
բօմ-ալմանախի համար, ինչպէս և երգերն ու նօտաները,
բոլորը բացառապէս լինելու են զարաբաղցիների մտքի,
արւեստի և գրչի արտադրութիւնների:

«ՂԱՐԱԲԱՂ և ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐ» ալբօմ-ալմա-
նախի բաժանորդագինը 3 ռ.

ՄԵԼՈՎԻ փայլուն թղթի վրայ 25 ռ.
ԱՊՍՈՒԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ ԶԷ ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ

Դիմել՝ Тифлис. БЮРО ПЕЧАТИ, Головинский пр., 41